

Bilgi ve İletişim Teknolojilerine Yaklaşımları Farklı Olan Öğretmenlerin Pandemi Sürecinde Hayat Bilgisi Öğretim Deneyimleri¹

Experiences of Teachers with Different Approaches to Information and Communication Technologies Teaching Life Sciences during the Pandemic Process

Özge GÖK , Yüksek Lisans Öğrencisi, Gaziantep Üniversitesi, ozgegok.dgn@gmail.com

Emrullah AKCAN , Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep Üniversitesi, emrullahakcan@gmail.com

Gök, Ö. ve Akcan, E. (2022). Bilgi ve iletişim teknolojilerine yaklaşımları farklı olan öğretmenlerin pandemi sürecinde hayat bilgisi öğretim deneyimleri. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13 (1), 118-140.

Geliş tarihi: 16.07.2021

Kabul tarihi: 25.01.2022

Yayımlanma tarihi: 28.06.2022

Öz. Bilgi ve iletişim teknolojilerine karşı farklı yaklaşımları olan öğretmenlerin hayat bilgisi dersi deneyimlerin temel yapısını betimlemenin ve bu deneyimlerin özüne ulaşmanın amaçlandığı bu çalışmada araştırma desenlerinden olgu bilim (Fenomoloji) tercih edilmiştir. Bu çalışmada katılımcıların belirlenmesinde araştırmacının gözlemleri ön planda tutularak amaçlı örneklem seçme yöntemlerinden aykırı durum örneklemesi tercih edilmiştir. 6 öğretmen ile çalışma sürdürülmüştür. Öğretmenler belirlenirken sosyal platformlarındaki aktiviteleri incelenmiştir. 3 öğretmenin paylaşımlarının eğitim içerikli olması ve diğer bireyler tarafından takip edilmesi dikkate alınmış, diğer 3 öğretmenin ise sosyal platformu kullanmayan ya da kullansa bile eğitim amacı ile paylaşım yapmayan öğretmenler arasından belirlenmiştir. Araştırmanın yapıldığı dönemde pandemi sürecinin zorunlu kıldığı sosyal mesafe kuralları gereği görüşmeler Zoom sistemi üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bireysel görüşmelerin tercih edildiği bu çalışmada öğretmen deneyimlerinin özüne ulaşmak için yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Sonuç olarak öğretmenlerin ifadeleri şu şekildedir: Pandemi sürecinde BİT kullanmak zorunda kalmışlardır. Bu zorunlu kullanım BİT'i sınıflarında kullanmayı tercih etmeyen öğretmenler yaklaşımları üzerinde olumlu bir etki yaratmadığını aksine BİT kullanımına yönelik olumsuz yaklaşımlarını pekiştirdiğini ifade etmişlerdir. BİT'e yaklaşımları olumlu olan öğretmenler ise süreçteki kazanımlarının ileriki öğretim süreçlerine de yansıtacaklarını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT), Hayat bilgisi dersi, Sınıf öğretmenleri, Olgubilim.

Abstract. Aiming to describe the basic structure of the experiences of teachers who had different approaches to information and communication technologies in Life Sciences and reach the essence of these experiences, the study employed the phenomenology design, one of the qualitative research designs. Putting the researcher's observations first, the deviant case sampling method, one of the purposive sampling methods, while selecting the participants for the study. The study was conducted with six teachers. While determining the teachers, their activities on their social platforms were examined. Three of the teachers were selected because their posts were educational and followed by other individuals, and the other three teachers were selected because they did not use any social platforms or post for educational purposes even if they used it. The interviews were carried out using Zoom in accordance with the social distancing rules imposed during the pandemic. In this study, in which individual interviews were conducted, a semi-structured interview form was used in order to reach the essence of teacher experiences. Content analysis technique was employed in the

¹ Bu araştırma 25-27 Mart 2021 tarihinde VIII. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi'nde (ICCI-EPOK 2021) sözlü olarak sunulmuştur.

analysis of the study data. As a result, teachers had to use ICT during the pandemic process. This compulsory use did not have a positive effect on the approaches of teachers who did not prefer to use ICT in their classrooms. On the contrary, it reinforced their negative approach towards the use of ICT. Teachers who had a positive approach to ICT stated that they will reflect positive outcomes of this process to their future teaching.

Keywords: Information and communication technologies (ICT), Life science studies, Primary school teachers, Phenomenology design.

Extended Abstract

Introduction. The Life Sciences course, which has an important place in elementary education, aims to raise individuals who are aware of basic life skills, have individual awareness, attach importance to the safety and health of their lives, internalize the values of the society they live in, are sensitive to the environment and nature, research, produce and love their country (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (Ministry of Education), 2018, p.8). It is important for students to gain life skills in these periods of change, development, and constant increasing knowledge (Kaya, 2020). These skills have a direct impact on students' lives. Furthermore, there are some other elements affecting students' lives. Technology, which especially affects the lives of the 21st century students, is one of these basic elements. In this age, which is dominated by technology, curricula are also formed in line with technological developments. One of the reflections of these formations is the basic life skill of “using information and communication technologies (ICT)” that is aimed to be acquired in the Life Sciences course.

It is a matter of curiosity how teachers who had different approaches to ICT conducted their works while teaching Life Sciences to ensure the continuity of education during the COVID-19 pandemic and what kind of developments occurred in their teaching skills. In this context, answers to the following questions were sought:

1. Is there a difference between the teachers who actively use technology and have a large number of followers on social platforms and teachers who are not on social platforms and prefer traditional methods and techniques in terms of the works they did in the Life Sciences course work during the COVID-19 pandemic? If there is a difference, what is the nature of the difference?
2. How did the teachers who had different approaches to communication technology make the students attain Life Sciences learning objectives during the COVID-19 pandemic process?
3. How did the COVID-19 pandemic process affected teachers' approach to communication technologies?

Method. Aiming to describe the basic structure of the experiences of teachers who had different approaches to communication technologies in Life Sciences and reach the essence of these experiences, the study employed the phenomenology design, one of the qualitative research designs. Putting the researcher's observations first, the deviant case sampling method, one of the purposive sampling methods, while selecting the participants for the study. The study was conducted with six teachers. While determining the teachers, their activities on their social platforms were examined. Three of the teachers were selected because their posts were educational and followed by other individuals, and the other three teachers were selected because they did not use any social platforms or post for educational purposes even if they used it. The interviews were carried out using Zoom in accordance with the social distancing rules imposed during the pandemic. In this study, in which individual interviews were conducted, a semi-structured interview form was used in order to reach the essence of teacher experiences. Content analysis technique was employed in the analysis of the study data.

Findings and Conclusion/Discussion. The study consists of two main themes. These are Life Sciences during the pandemic process and approaches to the use of ICT. The sub-themes under these themes are presented below in tables, respectively. The sub-themes under the theme of “Life Sciences during the Pandemic Process” are presented in Table 2, Table 3, Table 4 and Table 5, whereas the sub-themes under the theme of “Approaches to the Use of ICT” are presented in Table 6, Table 7, Table 8 and Table 9.

The participants stated that Life Sciences is related to the basis of life, the daily life of the students and that it is an interdisciplinary course. Teachers who did not use social media expressed that the course should be formed based on children's culture.

Participants mentioned that the pandemic process was difficult and not all students could attend the online lessons due to inequality of opportunity. Stating that they encountered technical difficulties during the process and that the process had disadvantages, the participants also expressed that the students remained passive during the process. They also mentioned that disadvantaged students were more negatively affected by the process. While the teachers who used social media actively stated that the students who participated in the lessons attained the learning objectives, the teachers who did not use social media stated that the learning objectives were attained less. Participants argued that the use of ICT provided professional development and developed solidarity among teachers. Participants who did not use social media before the pandemic process had a negative perception of ICT based on the ineffective use of it by teachers close to them. They also believed that the use of ICT may be harmful to students.

In this study, in which the experiences of teachers who had different approaches to ICT during the Covid-19 pandemic process were explored, the most important result found was that teachers' different approaches to ICT were also reflected in their approaches to teaching Life Sciences. Teachers who actively used ICT in their classrooms carried out their teaching processes more effectively by using ICT in various ways during the pandemic period.

The participating teachers stated that they faced difficulties in teaching during the pandemic period. These difficulties were inequality of opportunity, technical difficulties, the students' being passive during the process, and teaching the concepts in Life Sciences. Studies conducted on the COVID-19 pandemic period are in line with the results of the present study (Can, 2020; Günbaş & Gözüçuk, 2020; Sözen, 2020).

As a result, teachers had to use ICT during the pandemic process. This compulsory use did not have a positive effect on the approaches of teachers who did not prefer to use ICT in their classrooms. On the contrary, it reinforced their negative approach towards the use of ICT. Teachers who had a positive approach to ICT stated that they will reflect positive outcomes of this process to their future teaching. Based on this, it can be said that teachers improved themselves in terms of using ICT as a result of a difficult process such as the pandemic. The level of this development is in line with the teacher's approach to ICT. While the cultural characteristics of the students were the basis of Life Sciences teaching processes for the teachers who had a negative approach to ICT, preparing students for their future lives was the basis of Life Sciences teaching processes for the teachers who had a negative approach to ICT.

Giriş

Temel eğitimde önemli bir yeri olan hayat bilgisi dersi; temel yaşam becerilerinin farkında olan, bireysel farkındalığa sahip, yaşamının güvenli ve sağlıklı olmasına önem veren, yaşadığı toplumun değerlerini içselleştiren, yaşadığı çevreye ve doğaya duyarlı, araştıran, üreten ve ülkesini seven bireyler yetiştirmektir (MEB, 2018, s.8). Değişen, gelişen ve bilginin sürekli arttığı bu dönemlerde öğrencilerin yaşam becerilerine sahip olmaları önemli görülmektedir (Kaya, 2020). Bu beceriler, öğrencilerin yaşamına doğrudan etki etmektedir. Bunun yanında öğrencilerin yaşamlarını etkileyen başka bazı öğeler olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle 21. yüzyıl öğrencilerinin hayatlarını etkileyen teknoloji, temel öğelerden biridir. Teknolojinin hâkim olduğu bu çağda, öğretim programları da teknolojik gelişmeler doğrultusunda şekillenmektedir. Bu şekillenmelerin yansımalarından biri de hayat bilgisi dersinde kazandırılması hedeflenen 'bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma' temel yaşam becerisidir. Bu becerilerin kazandırılmasıyla öğrencilerde dijital yetkinlik oluşması beklenilmektedir (MEB, 2018). Dijital yetkinliğin kazandırılması, öğretmenlerin bilgi ve iletişim teknolojilerini (BİT) etkili kullanması ile mümkün olabilir. Öğretmenlerin bilgi ve iletişim teknolojilerine karşı olumlu yaklaşımları, bilgi ve teknoloji kullanım başarısını arttırmaktadır (Şahin,2006; Cüre ve Fatma, 2008; Şanlı, Altun ve Tan, 2015).

Hayat bilgisi dersi 6-9 yaş grubunu yaşama hazırlamaya yönelik bütünsel gelişimini sağlayan önemli bir derstir. Bu yaş grubunun içinde bulunduğu somut işlemler dönemine uygun bir şekilde hayat bilgisi dersi hazırlanmıştır. Yaşamı bir bütün içinde algılayan çocuğa, yaşamı bütün halinde sunmak gerekir. Buna dayanarak hayat bilgisi dersinde farklı disiplinlerin yer aldığını söyleyebiliriz. Öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyi göz önüne alınarak sosyal bilimler, fen bilimleri, sanat, değerler ve düşünsel olgular dersin kapsamını oluşturmaktadır (Özdemir, 1998; Şimşek, 2014; Sönmez, 2016; Çelik, 2020; Kaya, 2020). Bu şekilde öğrencilerin, disiplinler arasındaki ilişkiyi etkili bir şekilde anlayıp gelecekteki öğrenmelerine temel sağlamış olacaktır.

Hayat bilgisi dersinin öğretim sürecinde, öğrencilerin gelişim düzeylerine dikkat edilmelidir. Duyu organları ile yaşamı algılayan öğrencilerin kendi yaşam çevresinden hareketle öğretim süreci şekillendirilmelidir. Öğrencinin yaşamından sorular sorarak, öğrenciye gözlem imkânı sağlanmalıdır. Öğrencinin algılarını geliştirecek gözlem yöntemini bu süreçte etkin kullanmak gerekir. Bu şekilde yaparak ve yaşayarak öğrenen öğrencinin bilgilerinin kalıcılığı sağlanabilir (Özdemir, 1998; Erdem, 2014; Sönmez, 2016). Ancak öğrenci, gelişen teknoloji ile artan bilginin hepsine gözlem yolu ile ulaşamayabilir. BİT ile destekli eğitim, öğrencilerin algılarını geliştirmesine katkı sağlayabilir. Ancak bunun sağlanabilmesi için öğrencinin gelişimsel özellikleri ve ihtiyaçları dikkate alınmalıdır (Horzum, 2014). Bu yüzden öğrenme sürecini düzenleyen öğretmene çok fazla görev düşmektedir. Öğretmen, öğrencinin ihtiyacına göre düzenlediği eğitim sürecinde BİT'i kullanıp kullanmama konusunda karar verici konumundadır.

Teknolojik gelişmeler, toplumun gelişimini birçok boyutta etkilemektedir. Bu boyutlardan en önemlilerinden biri de eğitimidir. Teknolojik gelişmeler ile hızlı bir bilgi artışı söz konusu olmuştur. Bu durum toplumun şekillenmesinde etkili olan bireylerin eğitimine de yansımıştır. Bireylerin hızla artan bilgiye sahip olmak yerine daha çok bilgiyi kullanabilmeleri, gerektiği zaman bilgiye ulaşabilmeleri önem arz etmektedir. Bu bağlamda eğitimin önemli parçası olan öğretmenlere yeni görevler düşmektedir. Var olan bilgilerden gerekli olan bilgiye ulaşabilme, kullanabilme, bilgi okuryazarlığı ile gerçekleştirilebilir.

Günümüzde öğretmenlerin bilgiye en çok bilgisayar kullanımı yoluyla ulaştığı söylenebilir (Başaran, 2005). Bilgi okuryazarlık becerisi gelişmiş öğretmen, farklı öğretim yaklaşımları kullanabilir, teknolojik gelişmeler ışığında farklılaşan eğitim kaynaklarına ulaşip etkili bir şekilde kullanabilir (Akkoyunlu ve Kurbanoglu, 2004; Dedeşali, 2020). Bilgi okuryazarlığı becerisi güçlü olan öğretmenler öğrencilerini yaşama hazırlamakta daha etkili olabilirler.

Eğitimde Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Kullanımı

21. yüzyıl çocuklarının yaşamlarının her alanında teknolojinin yer aldığı söylenebilir. Artık teknoloji yaşamlarının olmazsa olmaz parçası konumuna gelmiştir. Yaşamların merkezinde olan teknolojiyi istendik yönde kullanmaları önem arz etmektedir. Bu da eğitime teknolojiyi entegre etme çalışmaları ile gerçekleştirilebilir (Karasar, 2004; Usluel ve Demiraslan, 2005; Ryan ve Bagley, 2015). Bu kapsamda Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) çeşitli projeler ve alt yapı düzenlemeleri ile teknolojiyi eğitime dâhil etmeye çalışmıştır. Sınıflarda bilgisayar donanımını sağlamak ve alt yapıyı güçlendirmek amaçlı, Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) isimli proje ülke genelinde yürütülmüştür. Ayrıca Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ile öğretmenlerin ve öğrencilerin ulaşabileceği bilişim ağı ile de desteklenmiştir. EBA ile teknolojinin eğitime entegrasyonu sağlanması, eğitimin her yerde öğrenciye ulaşmasını sağlamak ve farklı içeriklerle öğrenmeyi zenginleştirmek amaç edinilmiştir (Kurtdeğede vd., 2016). Fakat içerik yetersizliği, öğretmenlerin ders sürecinde BİT' i etkili kullanamama gibi sıkıntılar yaşanmasına yol açmıştır (Kayaduman vd, 2011; Pamuk vd, 2013; Bozkuş ve Karacabey, 2019). Eğitime teknolojiyi entegre çalışmaları boyut değiştirerek devam etmektedir. 2023 Eğitim vizyonunda "Türk Eğitim Sistemi'nde farklı aktör ve kurumların katılımıyla, dijital eğitim ve öğretim içeriği geliştirme ekosistemi oluşturulacaktır. (s.74)" ifadesinde belirtildiği gibi artık içerik oluşumuna ihtiyaç duyulmaktadır. İçeriğin oluşumu ve kullanımında en fazla sorumluluk öğretmenlere düşmektedir. Bu kapsamda uzaktan ve yüz yüze hizmet içi eğitimler düzenlenmektedir.

Eğitimde BİT'i etkili kullanabilmek için öğretmenlerin teknolojiyi kabulü, kullanımı ve BİT'in yayılımı ile mümkündür. Gelişen teknoloji ile öğretmenler de sınıflarında BİT'i gerekli görmeye başlamışlardır. Ancak sınıflarda teknoloji kullanımını engelleyen bazı dezavantajlar da mevcuttur. Sınıfların kalabalık oluşu, içeriğin yeteri kadar donanıma sahip olmaması ve öğretmenlerin teknolojik gelişmeleri yeterince takip etmemesi gibi durumlar dezavantajlar olarak sıralanabilir (Kazu ve Yavuzalp, 2010; Katrancı ve Uygun, 2013; Polat ve Özcan, 2014). Öğretmenlerin çoğunluğunun teknolojiyi kullanmayı gerekli bulunduğu ifade eden çalışmalar bulunmaktadır (İnel, vd., 2011; Yeşilyurt, 2011). Fakat teknolojiyi sınıflarında kullanmayı tercih etmeyen öğretmenlere yönelik çalışmalara rastlanmamıştır. Pandemi süreci ile tüm öğretmenler yüz yüze eğitime verilen ara nedeniyle uzaktan eğitim şeklinde çevrimiçi öğretme süreçlerinde BİT'i kullanma durumunda kalmıştır. Bu durumun öğretmenlere nasıl yansıtıldığının araştırılarak ortaya konması önemli görülmektedir.

Eğitimde teknolojik gelişmelerden kaynaklı ihtiyaçlar değişmektedir fakat beklenmedik şartlardan dolayı da eğitimde yeni ihtiyaçlar da doğabilir. 2019 yılında Çin merkezli coronavirüs, 2020 yılında Dünya'ya yayılmış (covid-19 salgını) ve birçok sektör gibi eğitimi de derinden etkilemiştir (Bozkurt, 2020). Birçok ülke covid-19 pandemi süreci boyunca eğitim devamlılığını sağlamak için farklı politikalar uygulama durumunda kalmıştır. Bu politikaların çoğu teknoloji temelli iletişim sağlama ile gerçekleşmiştir (Can, 2020). Pandemi süreci boyunca yüz yüze eğitime ara verilmiştir. Eğitim tüm kademelerde uzaktan eğitim ile devam edilmiştir. Bu süreçten dolayı da öğretmenler derslerinin kazanımlarını BİT ile vermesi gerekmiştir (MEB, 18.09.2020). Bu gelişmeler ışığında öğrencilere yaşam temelli olan hayat bilgisi dersinde kazandırılması amaç edilen bilgi, beceri ve değerlere yönelik, teknolojiye karşı farklı yaklaşım geliştirmiş öğretmenlerin deneyimleri gelecek öğretim süreçlerinin şekillenmesinde etkili olabilir. Özellikle teknolojiye yaklaşımları uç noktalarda farklılık gösteren öğretmenlerin süreç içindeki deneyimleri, sürecin avantajlı ve dezavantajlı durumları hakkında bilgi

sağlayabilir. Eğitim sürecinde BİT kullanımı gelecek süreçlerde ne boyutlarda olabileceğine yönelik yol gösterebilir.

Pandemi dönemi, eğitim süreci içinde bulunan öğretmenler için bazı yenilikler getirmiştir. Bu sürecin getirilerini incelemeye yönelik çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalarda hayat bilgisi dersi öğretimine yansımalarını incelemek için öğretmenlerin görüşlerinden faydalanılmıştır (Batmaz vd., 2021; Susam, 2021; Temiz, 2021). Süreç içinde öğretmenlerin BİT kullanımına ihtiyaç duyulduğunu ve kullanımının arttığı ifade edilmiştir. BİT kullanımının artması, öğretmenlerin BİT'e yaklaşım durumlarındaki farklılıklarının sürece nasıl yansıdığının incelenmesi gerekliliği ortaya çıkarmıştır. BİT'e yaklaşımları farklı olan öğretmenlerin covid-19 pandemi sürecinde eğitimin devamlılığını sağlarken uyguladıkları hayat bilgisi öğretiminde nasıl çalışmalarda buldukları ve öğretmenlik becerilerinde nasıl gelişmeler meydana geldiği merak konusudur. Bu kapsamda şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Teknolojiyi aktif kullanan, sosyal platformlarda takipçi sayısı fazla olan öğretmenler ile sosyal platformda bulunmayan, geleneksel yöntem ve teknikleri tercih eden öğretmenlerin covid-19 pandemi sürecinde devam eden hayat bilgisi dersi çalışmaları arasında farklılaşma var mıdır? Farklılaşma varsa nasıldır?
2. İletişim teknolojilerine yaklaşımları farklı olan öğretmenlerin hayat bilgisi dersi kazanımlarını kazandırması covid-19 pandemi sürecinde nasıl gerçekleşmiştir?
3. Covid-19 pandemi süreci öğretmenlerin iletişim teknolojilerine karşı yaklaşımını nasıl etkilemiştir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Covid-19 pandemi süreci toplumun birçok kesiminde farklı deneyimler yaşamasında etkili olmuştur. Bu deneyimlerin en değerlilerinden biri de öğretmenlere aittir. Öğretmen deneyimlerinin eğitim ve öğretim etkinliklerinin şekillenmesindeki etkisi düşünüldüğünde, bu sürecin derinlemesine incelenmesi önem arz etmektedir. Bu duruma dayanarak iletişim teknolojilerine karşı farklı yaklaşımları olan bu öğretmenlerin hayat bilgisi dersi deneyimlerin temel yapısını betimlemenin ve bu deneyimlerin özüne ulaşmanın amaçlandığı bu çalışmada araştırma desenlerinden olgu bilim (Fenomoloji) tercih edilmiştir (Creswell, 2019; Merriam, 2018; Şimşek ve Yıldırım, 2016). Olgu bilim, felsefi bir yönü olmakla beraber yaşantıların özüne ulaşmak için yapılan bir araştırma yöntemidir. Husserl (1913) fenomenoloji ile insanların olayları nasıl betimlediğinin ve duygular yoluyla onları nasıl tecrübe ettiklerini araştırmasını kastetmiştir (Akt. Patton, 2018, s. 105).

Bu çalışmada iki farklı olgu bulunmaktadır. Bu olgulardan biri covid-19 pandemi sürecinde sınıf öğretmenlerin hayat bilgisi dersindeki yaşantılar olurken diğer olgu ise öğretmenlerin iletişim teknolojilerine karşı yaklaşımlarıdır. Bu olguların arasındaki ilişkiyi yorumlayarak, betimleyerek, nitelikleri kavratılıp, tematik olarak birleştirilerek bir tanımlamaya ulaşması amaç edinilmiştir (Merriam, 2018, s. 26).

Çalışma Grubu

İletişim teknolojilerine karşı yaklaşımları farklı olan öğretmenlerin covid-19 pandemi sürecinde, hayat bilgisi öğretim deneyimlerinin derinlemesine özüne ulaşmak için deneyimi yaşayan kişiler ile görüşmeler yapmak gerekmektedir. Bu görüşmeler, farklı illerde görev yapan sınıf öğretmenleri arasından seçilmiştir. Öğretmenler ile önceden görüşmeler yapılarak araştırmanın amacı ve süreci hakkında bilgi verilmiş ve araştırmanın ne gibi fayda sağlayacağı belirtilmiştir. Ayrıca

katılımcı bilgilerinin gizli tutulacağı, yapılan görüşmelerin tutanakların katılımcı onayı olmadan kullanılmayacağı hakkında gerekli hassasiyetin göz önünde bulundurulacağı özellikle ifade edilmiştir.

Bu çalışmada katılımcıların belirlenmesinde araştırmacının gözlemleri ön planda tutularak amaçlı örneklem seçme yöntemlerinden aykırı durum örnekleme tercih edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2016) göre bu örneklem "derin bir incelemeye tabi tutulabilecek sınırlı sayıda ancak aynı ölçüde bilgi bakımından zengin durumların çalışmasını öngörür (s. 119)." benzer şekilde bu örneklem yönteminde olağandışı olduğu durumlar incelenir (Merriam, 2018). Katılımcılar kod adlarıyla Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Katılımcıların özellikleri

İsimler	Kıdemleri	Lisans Mezuniyet Alanı	Sosyal Medya Kullanım Durumu
Hediye	17	Sınıf Öğretmenliği	Evet
Şahin	10	Sınıf Öğretmenliği	Evet
Uğur	7	Sınıf Öğretmenliği	Evet
Selami	20	Sınıf Öğretmenliği	Hayır
Hasan	23	Sınıf Öğretmenliği	Hayır
Esra	27	Sınıf Öğretmenliği	Hayır

Tablo 1'de görüldüğü gibi 6 öğretmen ile çalışma sürdürülmüştür. Öğretmenler belirlenirken sosyal platformlarındaki aktiviteleri incelenmiştir. 3 öğretmenin paylaşımlarının eğitim içerikli olması ve diğer bireyler tarafından takip edilmesi dikkate alınmış, diğer 3 öğretmenin ise sosyal platformu kullanmayan ya da kullansa bile eğitim amacı ile paylaşım yapmayan öğretmenler arasından belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcıların, duygu ve düşüncelerini anlamak, covid-19 pandemi sürecinde hayat bilgisi dersi öğretim deneyimlerini öğrenmek için, görüşme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmanın yapıldığı dönemde pandemi sürecinin zorunlu kıldığı sosyal mesafe kuralları gereği görüşmeler Zoom sistemi üzerinden gerçekleştirilmiştir. Görüşme yöntemi, gözlenemeyen davranışların algıları, deneyimleri, niyetleri, zihinsel tepkileri anlamlandırmamıza yardımcı olur (Şimşek ve Yıldırım, 2016; Merriam, 2018, s. 86). Görüşme, araştırma çerçevesinde odaklanan olgunun derinlemesine incelenmesi için görüşme formu üzerinden gerçekleştirilir (Creswell, 2019; Şimşek ve Yıldırım, 2016). Bireysel görüşmelerin tercih edildiği bu çalışmada öğretmen deneyimlerinin özüne ulaşmak için yarı yapılandırılmış görüşme formu tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formları; katılımcıların kişisel bilgilerine yönelik ulaşılması istenilen bilgilerin ve görüşme sorularının bir kısmının önceden araştırma sorusu kapsamında yapılandırıldığı, görüşme sürecinde farklı sorularla ile derinlemesine bilgi edinilmesi amacıyla hazırlanır (Şimşek ve Yıldırım, 2016). Araştırmada kullanılmak üzere hazırlanan görüşme formu 5 sınıf öğretmeni ile birlikte incelenmiş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Daha sonra 4 uzman görüşü alınarak formun son hali verilmiştir. Görüşme sorularının anlaşılabilirliğini test etmek amacıyla 2 sınıf öğretmeni ile ön görüşmeler (pilot uygulama) yapılmıştır. Tüm bu aşamalardan sonra hazırlanan görüşme formunun araştırmanın amacına hizmet edebileceği kanısına varılmıştır.

Olgu bilim çalışmalarında kişinin deneyimlerini anlamlandırabilmek için mümkün olduğunca olguyu doğrudan deneyimlemek gerekmektedir (Patton, 2018). Bu şekilde olaylar daha etkili bir şekilde betimlenebilir, daha etkili bir bakış açısı geliştirilebilir. Araştırmacının, katılımcıların önyargıları ve deneyimlerine ilişkin bilgi sahibi olması, araştırılan olgulara yönelik daha derin ve anlamlı

değerlendirme yapmasına olanak sağlar (Merriam, 2018, s. 91). Bu nedenle araştırmada daha derin bilgilere ulaşabilmek için yarı yapılandırılmış görüşme sorunlarının yanında araştırmacılar, araştırılan olgular hakkındaki görüşlerini ve deneyimlerini “araştırmacı günlüğü” şeklinde kayıt altına almıştır.

Katılımcılar belirlenirken sosyal medya taraması yapılmış, sosyal medyada eğitim içerikli paylaşım yapan öğretmenlerle iletişime geçilmiştir. Öğretmenlerden geri dönüş yapanlar, araştırmanın amacı ve diğer gerekli bilgiler hakkında bilgilendirilmiştir. Çalışmaya dahil olmak isteyen 2 öğretmenin, sınıfları ile uzaktan eğitim yapamadıkları; 1 öğretmenin ise amaçlı örnekleme uygun olmadığı için çalışma dışı kalmıştır. Çalışmadan önce öğretmenlerle ön görüşmeler yapılmış, teknolojiye karşı yaklaşımları dikkate alınarak çalışmaya dahil edilmiştir. Katılımcılar ile toplam 4 saat 38 dakika 41 saniye Zoom üzerinden görüşme yapılmıştır. Verilerin toplanabilmesi için Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu’nun 27.04.2021 tarih ve 050.06-39381 sayılı kararı neticesinde etik kurul izni alınmıştır.

Geçerlilik ve Güvenirlik

Görüşme yapılan nitel çalışmalarda geçerlik ve güvenilirliğin sağlanabilmesi için çeşitli tedbirler alınmalıdır (Şimşek ve Yıldırım, 2016). Bu çalışmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamak için aşağıdaki tedbirler alınmıştır:

Geçerliliğini sağlamaya yönelik:

- Araştırmanın geçerliliğini sağlamak için 5 sınıf öğretmeni ile görüşme soruları hakkında fikir alışverişi yapılmış ve 4 uzman görüşü alınmıştır.
- Kavramsal çerçeveye uygun yöntemin seçilip açıklanması yapılmıştır.
- Veri toplama sürecini ayrıntılı ve açık bir şekilde açıklanmıştır.
- Çalışma grubunun belirlenme sürecinin ve çalışma grubu dışında kalan öğretmenler hakkında bilgi verilmiştir.
- Analiz sürecinde oluşan kodların ve temaların kavramsal çerçeve ile olan tutarlılığına dikkat edilmiştir.
- Doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Güvenirliğin sağlanmasına yönelik:

- Yapılan görüşmelerin katılımcıların bilgisi dahilinde video kaydı alınmıştır.
- Bulgular yorum yapılmadan sunulmuştur.
- Verilerin tutarlılığı kontrol edilerek tartışma bölümünde uygun bir şekilde tartışılmıştır.

Veri Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen veriler zaman kaybetmeden hemen analiz edilmeye başlanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. İçerik analizinde; birbirine benzeyen anlam ve kavramları bir araya getirerek analiz edilir. Bu yöntem tümevarımcı yaklaşımla elde edilen verilerden kodlara, kavramlara ve temalara ulaşmayı amaç edinilir. İçerik analizi bir dizi aşamalardan oluşur. Bu aşamalar, verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların yorumlanması ve tanımlanması şeklinde sıralanabilir (Şimşek ve Yıldırım, 2016; Merriam, 2019).

Veri analiz sürecinde her katılımcı ile yapılan görüşmeleri ayrıntılı şekilde yazıya geçirilmiştir. Katılımcıların görüşme dökümanları 3 kez okuduktan sonra araştırmacı kodlama yapmıştır. Bu işlem her iki araştırmacı tarafından ayrı ortam ve zamanlarda yapılmıştır. Daha sonra iki araştırmacının yaptığı kodlamalar birlikte karşılaştırılarak uyum yakalanmıştır. Analiz işlemi sonucunda toplam 216 tane kod elde edilmiştir. Ortaya çıkarılan kodlar tekrar tekrar incelemelerden geçirildikten sonra çalışmanın amacına uygun olmayan kodlar araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu kodlardan

bazıları şu şekildedir: Hayat bilgisi dersinin isimlendirme yanlışlığı, Etkili politika, Yaratıcı yazma, sosyal medyayı yardım amaçlı kullanım.” Bu kodlar, araştırmanın amacına hizmet etmediği düşünüldüğünden dolayı çıkarılmıştır. Diğer yandan araştırmanın amacına uygun olan kodlardan yola çıkılarak araştırma sorularına cevap verebilecek şekilde alt temalar oluşturulmuştur. Alt temalara da Şekil 1 ‘de görüldüğü gibi “Pandemi Sürecinde Hayat Bilgisi Dersi” ve “BİT Kullanımına Yönelik Yaklaşımlar” temalarının altında yer verilmiştir.

Bulgular

Katılımcıların açık uçlu sorulara verdikleri cevaplardan yola çıkarak kodlar oluşturulmuş, bu kodlar araştırma sorularına cevap bulabilmek için alt temalar halinde organize edilmiştir. Şekil 1 ‘de görüldüğü gibi alt temalardan hareketle ana temalara ulaşılmıştır.

Şekil 1. Bilgi ve İletişim Teknolojilerine (BİT) yaklaşımları farklı olan öğretmenlerin pandemi sürecinde hayat bilgisi öğretim deneyimlerine yönelik oluşturulmuş temalar ve alt temalar

Çalışma iki ana temadan oluşmaktadır. Bunlar; Pandemi sürecinde hayat bilgisi dersi ve BİT kullanıma yönelik yaklaşımlardır. Bu temaların altında bulunan alt temaları sırasıyla tablolar halinde aşağıda sunulmuştur. “Pandemi Sürecinde Hayat Bilgisi Dersi” teması altında bulunan alt temalar: Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4 ve Tablo 5 ‘te gösterilirken, “BİT Kullanımına Yönelik Yaklaşımlar” teması altında bulunan alt temalar: Tablo 6, Tablo 7, Tablo 8 ve Tablo 9’da gösterilmiştir.

“Pandemi sürecinde hayat bilgisi dersi teması”, katılımcıların değerlendirmesinden yola çıkılarak 4 alt temada değerlendirilmiştir. Tablo 2’de hayat bilgisi dersinin değerlendirilmesine yönelik kodları verilmiştir.

Tablo 2.

Hayat bilgisi dersinin değerlendirilmesine yönelik kodlar

Alt Tema: Hayat Bilgisi Dersinin Değerlendirilmesi

Kodlar	Hediye	Şahin	Uğur	Selami	Hasan	Esra
Hayat temelli	X	X	X	X	X	X
Disiplinler arası		X	X		X	X
Günlük yaşantı ile uyumlu			X	X	X	X
Oyun temelli	X					
Kazanımlarının daha rahat kazandırılabilmesi		X	X			
Çocuğu hayata hazırlama		X			X	
Etkili bilgi, yetkinliklerin bulunması		X	X			
İletişim becerisini geliştirme	X	X				
Akademik kaygı olmaması		X	X			
Öğrenciyi rahatlatan bir ders		X				
Paylaşımın fazla olması		X				
Çocuğun içinde bulunduğu kültürden hareketle oluşmalı				X	X	X
Görsel ağırlıklı çalışma					X	
Öğretmen öğrencinin seviyesine inmeli					X	
Hayallerini genişletmeli					X	
Geçmiş-şimdiki-gelecek zamanın iç içe verilmeli						X

Katılımcıları hayat bilgisi dersini hayat temeli (f=6), öğrencinin günlük yaşantısı ile ilişkili olduğunu ve disiplinler arası bir ders niteliğini taşıdığını ifade etmektedir. Sosyal medya kullanmayan öğretmenler çocuğun kültüründen hareketle dersin oluşması gerektiğini belirtmektedir. Katılımcılardan Esra ve Hasan'ın düşüncelerine aşağıda yer verilmiştir:

Esra: *"İstanbul'da yaşayan bir öğrencinin yaşantısı farklıdır. İzmir'de yaşayan farklıdır. Doğu kültürü farklıdır ama ben bunu kendi çevremde yaşamak istediğim için internete gerek duymuyorum ben teknolojiye örnek vermek istemiyorum. Kendi çocuklarımla yaşantısından, bulunduğum okul çevresine göre örnek vermek istiyorum o yüzden de kullanmayı sevmiyorum teknolojik araçları."*

Hasan: *"Denizli'deki Pamukkale Travertenleri biz onu bilmiyoruz hayal ediyoruz sadece çocuklar peri bacalarını hayal ediyor. Oysa Gaziantep'ten bir şey bahsettiğimiz zaman hemen çocuklar daha bir istekle cevaplamaya çalışıyorlar neden? Çünkü çocuk hayatında gördüğünü bilgiyle eşleştirdiği zaman çocuk daha farklı tepkiler veriyor."*

Sosyal medya kullanımı olan öğretmenler ise öğrencinin akademik kaygı oluşturmamayı, iletişim becerisini geliştiren, bir ders olarak nitelendirmektedir. Bu konuda Şahin ve Uğur' un görüşlerini şu şekildedir:

Uğur: *"Velilerde de o durum var ben hiç hayat bilgisi sorduğumu duymadım bir velinin hani çocuk çarpmayı yapamıyor yok hocam problem çözemiyor yok hocam okuduğunu anlamıyor ama işte bir tanesi hocam İstiklal Marşını niye öğrenemiyor ya da ne bilim hayat bilgisinde bir kazanım da şu temizliği niye yapamadı gibi bir beceriyi sorduğumu görmedim zaten."*

Şahin: *"Öğrencinin iletişim becerisini çok daha ön planda tuttuğunu düşünüyorum."*

“Pandemi sürecinde hayat bilgisi dersinin eğitim-öğretim sürecine yönelik kodlar” Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3.

Pandemi sürecinde hayat bilgisi dersi (HBD) eğitim-öğretim sürecine yönelik kodlar

Alt Tema: Pandemi Sürecinde Hayat Bilgisi Dersi Eğitim-Öğretim Süreci

Kodlar	Hediye	Şahin	Uğur	Selami	Hasan	Esra
Zaman yetersizliği		X	X			
Öğretim gerçekleştirilememesi			X			
H.B.D. öncelikli olmaması			X			
Ailenin H.B.D. bakış açısı			X		X	
Tam katılım sağlanamaması	X	X			X	X
H.B.D. ana ders olması	X					
Fırsat eşitsizliği		X		X	X	X
Mesleki gelişime katkı			X	X		X
Teknik sıkıntılarının etkisi		X		X		
Dezavantajlı çocuklara olumsuz yansımaları		X				X
Öğrenci pasifliği		X	X		X	X
Yüz yüze eğitim kadar etkili olamaması		X				X
Zorlayıcı bir süreç		X		X	X	X

Tablo 3’te katılımcıların pandemi sürecinde hayat bilgisi öğretim sürecinin değerlendirmesi yer almaktadır. Katılımcılar sürecin zor olduğunu, fırsat eşitsizliğinden kaynaklı öğrencilerin tamamının katılmadığını belirtmişlerdir. Süreç içinde teknik sıkıntılarla karşılaştıklarını, sürecin dezavantajlarının bulunduğunu ifade eden katılımcılar öğrencilerin süreç içinde pasif kaldığına değinmişlerdir. Dezavantajlı olan öğrenciler süreçten daha çok olumsuz etkilendiğini ayrıca belirtmişlerdir. Bu açıklamalara yönelik katılımcıların görüşlerini aşağıda verilmiştir.

Selami: “Tabi ki zaten durumu zayıf çocuğu derse katamıyorsun. Mesela sınıfın hemen hemen 3/1 hiç görmedim katamadım yani birebir velileri aramama rağmen adam şimdi internet yok diyor haklı olarak internet yapısı çok zayıf.”

Esra: “Hayat bilgisi dersinde diğer derslerde de ben fırsat eşitliği olduğunu zannetmiyorum. Hiç fırsat eşitliği yok bu süreçte kiminin interneti yok bilgisayar yok şeyi yok. Hele hele o dezavantajlı öğrencilerimiz iyice geriledi.”

Şahin: “Covid-19 pandemi döneminde öğrencinin daha az aktif olduğu, öğretmenin daha ön planda olduğu öğretim süreci oluyor dolayısıyla bu da öğrenme üzerinde negatif yönde etki edebilir.”

Eğitim-öğretim sürecinin yüz yüze de olduğu kadar etkili olmadığı fakat sürecinin avantaj olarak görülebileceği yönü olduğunu Esra ve Selami şu şekilde ifade etmiştir:

Esra: “Benim için sınıfta ders anlatmak çok daha verimli Hayat Bilgisi dersini işlerken başka derslerle de onu ilişkilendiriyorum mesela (...) bu süreçte ben sadece teknolojiyi kullanmayı öğrendim.”

Selami: “Bu oran ne olur çocuklar tekrar kullanmayı öğrendi teknolojiyi öğrendiler örneğin bende birçok şeyi bu süreçte öğrendim.”

“Pandemi sürecinde hayat bilgisi dersinde kullanılan yöntem-teknik ve Sınıf içi Uygulamalar yönelik kodlar” Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4.

Pandemi sürecinde hayat bilgisi dersinde kullanılan yöntem-teknik ve sınıf içi uygulamalara yönelik kodlar

Alt Tema: Pandemi Sürecinde Hayat Bilgisi Dersinde Kullanılan Yöntem-Teknik ve Sınıf içi Uygulamalar						
Kodlar	Hediye	Şahin	Uğur	Selami	Hasan	Esra
Canlı ders ortamı oluşturma	X			X		
Etkinlik temelli işleme	X					
Oyunlarını video olarak kaydetme	X	X				
Web2 araçları kullanımı	X	X				
Afiş çalışması	X					
Oluşturulan içerik kullanımı	X	X	X			
Kelime oyunu programı	X					
Veli desteği	X	X		X	X	
e-Twinning projesi kazanımları ile örtüşmesi	X	X				
Eba kullanımı		X			X	
MEB ders kitapları		X			X	X
Farklı Bit araçları ile iletişim sağlama		X	X		X	
Soru-cevap		X	X			
Seviyelere uygun çalışmalar oluşturma		X	X			
BİT ile farklı kaynakları tarama	X	X				X
Yabancı kaynakları uyarlama		X				
Röportaj yapma		X				
Okuma etkinlikleri		X				
Özgün görevler	X	X				
Yazma çalışması					X	X
Akran eğitimini kullanamama					X	
Jest ve mimik kullanamamak					X	
Uygulanabilir bilgi öğretilmesi					X	

Tablo 4’te katılımcıların hayat bilgisi dersi için kullandığı öğretim yöntem-teknik ve sınıf içi uygulamalarda veli desteği (f=4) kullanmışlardır. Öğrencileri iletişime geçen katılımcılar farklı BİT araçlarına başvurmuşlardır. Katılımcıların ifadesi şu şekildedir:

Selami: “Biliyorsunuz kış mevsimi aynı odada derse girmek zorunda kalıyorlar o yüzden akşam saatlerine koydum 18.30 gibi koydum genelde değişmeyen bir şekilde işte hayat bilgisi dersi işlerken zaman zaman belirli bir kattıklarım oluyor.”

Uğur: “Yani şöyle kendi adıma konuşayım ben WhatsApp’tan ilerliyorum etkinliklerimi gönderiyorum.”

Sosyal medyayı eğitim amaçlı kullanan katılımcılar BİT’i süreç için kullandığını ve farklı yöntem ve tekniklere yer verdiklerine ayrıca materyallerin içeriğinin düzenlediklerine değinmişlerdir. Buna yönelik katılımcıların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Uğur: "Hayat bilgisi dersinde ben hazırladığım etkinliği yıllık planda yazana göre hazırlıyorum oradaki etkinlikte biraz değiştiriyorum."

Hediye: "Velilere anlatınca biraz programı hani çünkü kimisinde yazı yazıyorsunuz, seslendiriyor."

Şahin: "Şu anda EBA içeriği çok zengin yine aynı şekilde youtube ta çok aktif öğretmenlerimiz var onların videolarını kullanıyorum bu şekilde öğretim sürecimi gerçekleştiriyorum."

Sosyal medya kullanmayan katılımcılar ise sınıf içi uygulamalar kapsamında ders kitaplarından faydalandıklarını, yazma etkinliklerinin yaptıklarına değinmişlerdir. Katılımcılar:

Esra: "Öğrencilerimin yazılarını kontrol edemiyorum hayat bilgisinde yazdırdıklarını kontrol edemiyorum."

Hasan: "Ders kitaplarını özellikle ders kitaplarını şey yapıyorum indiriyorum taranmış ders kitapları ders kitapları üzerinde işliyoruz konuları internette sarkı türkü falan varsa o konuyla ilgili şiir farklı şeyler onları da gidip onlara gösteriyoruz." şeklinde ifade etmişlerdir.

"Pandemi sürecinde hayat bilgisi dersi kazanımların kazandırılabilmesi"ne yönelik kodlar Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5.

Pandemi sürecinde hayat bilgisi dersi kazanımların kazandırılabilmesi

Alt Tema: Pandemi Sürecinde Hayat Bilgisi Dersi Kazanımların Kazandırılabilmesi

Kodlar	Hediye	Şahin	Uğur	Selami	Hasan	Esra
Yetersiz değerlendirme	X					
İletişimsel beceri gelişimi	X	X				
Katılım gösteren öğrencilere kazandırabilme	X	X	X			
Aile desteği ile kazandırılabilme		X				
Görev temelli kazandırabilme		X				
Kazandırılmadığı algısı				X		X
Kavramlar somutlaştırılmaması				X		X
Kısmen kazandırılabilmediği				X	X	
Çocuğun algısına göre kazandırabilme			X	X	X	

Tablo 5'e göre katılımcılar hayat bilgisi dersinin kazanımların kazandırılması çocuğun algısına göre kazandırabilme söz konusunu olduğunu şu şekilde ifade etmişlerdir.

Selami: "Zaten okuma isteği olan çocuklar onlarda bence problem yok onlar her şekilde alıyor zaten ama onların ardındaki çocuklar mesela 2.kategorideki 3.kategorideki hele hele 3.kategorideki çocuklar hiç kazanım verebilme şansım yok."

Uğur: "Kazanımlara ulaşıyoruz yani ulaşmıyor değiliz her türlü ulaşıyoruz zaten hayat bilgisi sonuçta biraz buna her çocuğun kafası da basar."

Sosyal medyayı aktif kullanan öğretmenler derslere katılan öğrencilerin kazanımları kazandığını ifade ederken, sosyal medyayı kullanmayan öğretmenler ise kazanımları az kazandırdığını şu şekilde ifade etmişlerdir.

Gökçen: “Yüzdeler vermek gerekirse yüzde yüz diyemem çünkü burada şöyle bir durum var canlı derslere katılan öğrenci sayısı yüzde yüz değil olayın bir de o tarafı var hani ama katılanlar içinde olumlu dönüşler aldığımı düşünüyorum.”

Hüseyin: “Hayır %1. Yani yüzdeye vurduğumuz zaman sınıfla karşılaştırıyorum sınıfta ermiş olsaydım 38 tane öğrencim vardı.10 tanesinde zaten verdiğimiz bilgiler tam ulaşıyor. Şimdi sadece 1-2 öğrenci.”

Şahin, kazanımları görev temelli aile desteği ile kazandırabildiğini ifade ederken; “Bu anlamda bilgi ve beceri de mesela beceri noktasında en son yaptığımız çalışma bu kaynakların etkili kullanılmasıyla ilgili buradaki bu beceri zaten öğretim programımızda yer alıyor. Buna aile katılımını sağladığında, öğrencileri görevlerle desteklediğimde bu beceriye rahat bir şekilde ulaştığımı düşünüyorum.” Selami ise kavramları kazandıramadığını: “Kroki geçen krokiyi anlattım. Çok ciddi bir şekilde zorlandım ne kadar fotoğraf indirmeye çalıştım indirdim falan ama çocuklara kazanımı tam veremedim.” şeklinde ifade etmiştir.

“BİT kullanımının eğitime ve mesleğe yansımaları yönelik kodlar” yönelik kodlar Tablo 6 da diğer sayfada gösterilmektedir.

Tablo 6.

BİT kullanımının eğitime ve mesleğe yansımaları yönelik kodlar

Alt tema: BİT kullanımının eğitime ve mesleğe yansımaları

Kodlar	Hediye	Şahin	Uğur	Selami	Hasan	Esra
Öğretmenler arası dayanışma	X	X	X		X	
Mesleki gelişim	X		X		X	
Öğrenciye katkı		X	X			
Sosyal medyanın dayanışma sağladığı		X	X		X	
Kendi isteği ile öğrenme	X	X	X			
Bit kullanmayanların alternatif yol geliştirme		X				X
Dengeli kullanım		X		X	X	
Karar verici öğretmen		X				
Mesleki sorgulama		X		X		
Öğretmenin gelişmesinin öğrenciye yansıması		X	X			
Öğrenmekte zorlanma						X
Mesleğine yönelik algı		X	X		X	

Tablo 6 incelendiğinde katılımcılar BİT kullanımının mesleki gelişim sağladığını (f=3), öğretmenler arasında dayanışma (f=4) oluşturduğunu ifade etmektedir. Şahin düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir: “Sadece sınıfımla sınırlı değil ben kendi sosyal medya araçlarımda, bütün öğretmen arkadaşlarıma hitap etmek adına kendi yaptığım çalışmalarını paylaşıyorum zaten bildiğiniz üzere.”

Uğur’un ifadesi ile “Vicdan işi, öğretmenin vicdanına kalmış işte çocukları sevmeye kalmış.” şeklinde öğretmenliğin bir mesleğine yönelik algısını belirtmiştir. BİT kullanmayı istekleri doğrultusunda öğrendiklerini Hediye ise: “Birkaç seminere katıldım ama daha çok şey özellikle şu programın kullanımı diye bir şeye katılmadım ama mümkün olduğunca kendim öğrenmeye çalışıyorum açıkçası.” şeklinde ifade etmiştir. Kullanmayı bilmediğim için yeni öğrendiğim için sevmedim.”

BİT kullanımının ihtiyaç doğrultusunda dengeli kullanılması Hasan şu şekilde ifade etmektedir: *“Çok nadir. Ne zaman kullanırdım? Mesela çevremizde bulunmayan bir şey varsa kullanırdım.”* Esra ise BİT kullanmakta zorlandığını *“Aynı daha kötü şöyle eski günlerimi gerçekten çok özledim. Ben bu teknoloji hiç sevmedim ya.”* şeklinde ifade etmektedir.

Araştırmacı günlüğü incelendiğinde katılımcılara yönelik araştırmacı görüşleri şu şekildedir: *“Bu öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerde çocuklar üzerinde etkili oluyor ve BİT e ihtiyaç duymuyorlar. Öğretmenler hayat bilgisi kazanımlarını kazandırıyorlar. Bilgi ve beceri olarak dönüt alıyorlar. Fakat BİT aktif kullanan öğretmenler ise daha çok çocuğu geleceğe hazırlamak hedefi içinde. Kazanımların ötesine geçmeyi amaç ediniyorlar. Bu benim ön yargımda olabilir.”* (23.04.2021)

Ayrıca araştırmacı, araştırma günlüğünde sosyal medya kullanan öğretmenlere yönelik gözlemlerini de şu şekilde ifade etmiştir: *“Diğer gruptaki öğretmenlerin instgram ve youtube kanallarını inceledim. İkisi e-tiwwing’te proje deneyimi varken diğer öğretmen ise içerik üretiyor. Genelde içerik oluşturan öğretmenleri takip edip içerik oluşturarak ilerliyorlar. Onlarda yaşam temelli görüyorlar fakat farklı yöntemleri sınıflarında kullanmaktan çekinmiyorlar. Yaratıcı düşüncelerini paylaşmaktan keyif alıyorlar. Kendi gelişimlerine önem veriyorlar.”* (26.04.2021)

“Pandemi önce BİT ‘e yaklaşım yönelik kodlar” Tablo 7’de gösterilmektedir.

Tablo 7.
Pandemi önce BİT ‘e yaklaşım yönelik kodlar

Alt tema: Pandemi önce BİT ‘e yaklaşım						
Kodlar	Hediye	Şahin	Uğur	Selami	Hasan	Esra
Aktif Kullanım	X	X	X			
Yetenek ölçüsünde kullanım	X					
Videolar oluşturma	X	X				
Etkisiz BİT kullanımından kaynaklı olumsuz tutum				X		X
Az bir oranda kullanma				X	X	
Abartıldığını düşünme				X		
Başarıda etkili olmaması				X		

Tablo 7’de Pandemi sürecinden önce katılımcıların BİT’e yaklaşımları bakıldığında sosyal medya kullanan katılımcıların süreçten önce de aktif olarak kullandıklarını (f=3) belirtmektedir. Uğur, aktif kullanımını şu şekilde ifade etmektedir: *“Yani şöyle bir şey youtube mesela bu öğretmenlerin kullanması açısından kendim için artmadı çünkü hepsini kullandığım bildiğim için.”* Pandemi sürecinden önce de videolar oluşturduğunu belirten Hediye’nin ifadesi şu şekildedir: *“Kaydedip de tekrar WhatsApp’tan atma şansınızda oluyor eğer o yarım saat süreyi geçmezseniz açıkçası o yükleme yapıyor bilgisayar o daha kullanışlı geldi bana çünkü youtube ‘da çektiğim 3-4 dakikalık video gibi oluyor.”*

Pandemi sürecinden önce sosyal medyayı kullanmayan katılımcılar, çevrelerinde BİT’i kullanan öğretmenlerin etkisiz kullanımından yola çıkarak olumsuz bir algıları oluşmuştur. Ayrıca BİT kullanımının öğrenci açısından zararlı olabileceğini düşünmektedir. Bu konularda katılımcılar düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir.

Esra: *“Bir hareketin olduğunu düşünmüyorum sadece çocuk film izler gibi sanki karşısına açılmış bir şey onu izliyor sadece izliyor gibime geliyor*

öğretmen ne yapıyor öğretmen oturuyordur herhalde çocuk onu izleyecek oyunlaştırılmış bir şeydir veya bir yazı konmuştur onu okuyacak çocuk aynısını defterine geçirecek bana çok monoton geliyor böyle şeyler.”

Selami: “Çocuğa bazı öğretmenleri biliyorum burada onları şikâyet eder gibi oluyorum ama öğretmen hemen açiveriyor videoyu kenara çekilip oturuyor böyle bir zararı olabilir.”

Hasan: “Teknolojiye karşıyım, sürekli çocukların sağlıklarıyla oynamayalım diye.”

“Pandemi sürecinde BİT ‘e yaklaşıma yönelik kodlar” Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8.
Pandemi sürecinde “BİT’e yaklaşım”a yönelik kodlar

Alt Tema: Pandemi Sürecinde BİT ‘e Yaklaşım						
Kodlar	Hediye	Şahin	Uğur	Selami	Hasan	Esra
BİT kullanımında değişiklik olmaması			X			
Toplumsal olarak kullanımın artması			X			
Yeni BİT alanları öğrenilmemesi			X			
Etkili olmama		X			X	
EBA’ ya ihtiyaç duyulması			X	X		
Zorunluluktan öğrenilmesi	X	X			X	X
Gerekliğinin anlaşılması	X	X				
Yetersiz hissetme						X

Tablo 8 incelendiğinde BİT’in pandemi sürecinde zorunluktan kaynaklı kullanıldığı (f=4) katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Süreçten kaynaklı EBA ‘ya ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir. Bu konuda katılımcıların ifadesi şu şekildedir:

Hediye: “tabi bire birlik var ama şeyi daha iyi anladığımı söyleyebilirim ben bu teknolojik şeyleri kullanmanın zorunluluğunu çok daha iyi anladım açıkçası.”

Hediye: “Daha çok uzaktan eğitimden sonra yapmaya başladım daha çok çünkü teknoloji kullanmayı bilmiyordum acaba nasıl anlatılır. Çocuklara nasıl öğretilir bu teknoloji anlatılır diye.”

Selami: “Bu süreçte iyi ki varmış dedik o kadar söyleyeyim sana. Şu an mesela akıllı telefonlar olmasaydı, internet olmasaydı tamamen çocuklardan kopacaktık bu süreçte ciddi bir şekilde faydasını görüyoruz avantajını kullanıyoruz.”

Uğur: “EBA bir etkili etkileşim nasıl gibi. Dediğim gibi ihtiyaçtan doğdu.”

“Pandemi sonrası BİT ‘e yaklaşıma yansımalarına yönelik kodlar” Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9.
Pandemi sonrası BİT ‘e yaklaşıma yansımalarına yönelik kodlar

Alt tema: Pandemi sonrası BİT 'e yaklaşıma yansımaları

Kodlar	Hediye	Şahin	Uğur	Selami	Hasan	Esra
Kullanımın azalacağı			X			
BIT daha aktif kullanılması	X					
Eğitimin uyarlanması	X	X	X			
Farklı BİT materyalleri kullanma	X	X				
Kullanmayı düşünmemesi						X
Az kullanım				X	X	
Dengeli kullanım		X				

Tablo 9, pandemiden sonra BİT kullanmaya yönelik katılımcıların yaklaşımları nasıl olacağı sorulduğunda; katılımcılar az ve dengeli kullanmayı tercih ettiklerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Şahin: *“Fakat bu pandemi süreciyle birlikte bunu çok aşırı değil eskiden düşündüğüm kadar değil de biraz daha dengede olması gerektiğini hissettim.”*

Hüseyin, süreç öncesi BİT 'e karşı yaklaşımını *“Bilgisayarı açıp bir dakika sonra kapatıyoruz. Gerekli hallerde az ve öz kullanıyoruz.”* bu şekilde ifade ederken, pandemiden sonra yaklaşımının nasıl olacağı sorulduğunda ise; *“Tabii değişime uğradı, haklı olduğumu öğrendim. (...) Uzaktan eğitim ile bilgi ve teknolojilerinin çok fazla kullanılmasının zararlarının olduğu ispatlandı pandemiyle birlikte”* şeklinde ifade etmiştir. Esra süreç içinde yaşadığı zorluklardan kaynaklı ileriki süreçlerde teknolojiyi kullanmak istemediğini şu şekilde ifade etmektedir:

Esra: *“Aynı daha kötü şöyle eski günlerimi gerçekten çok özledim. Ben bu teknoloji hiç sevmedim ya ben kullanmayı bilmediğim için yeni öğrendiğim için sevmedim. Ses kısıklığı oldu sürekli ses gitti görüntü gitti. Öğrencilerim kalkamadı uyanamadı yani ben bunu sevmedim okul açılırsa eğer bu süreç biterse ben tekrar eski yöntemimle dersimi işlemeyi yeğlerim. Teknolojiyi yine kullanmayı düşünmüyorum.”*

Hediye ve Şahin ise pandemi sonrasında da BİT'i kullanacaklarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

Hediye: *“Teknolojik araçlar bilgisayarlar yani artık biraz uyarlamak lazım gibi eğitimi de buna biraz uyarlamak lazım ve bunları da kullanmak lazım diye düşünüyorum.”*

Şahin: *“Bunun adına yaratıcı yazma atölyesi diye koymayı düşünüyorum bu pandemi sürecinden sonra özellikle 4. Sınıfta. Şu an çocuklarım 3. Sınıfta. Mesela hafta da bir Zoom üzerinden bir uygulamamızı gerçekleştirebiliriz çocuklarla.”*

Katılımcılar ile yapılan görüşmelerde oluşturulan bazı kodlar, çalışmanın amacına katkı sağlamadığı için çıkartılmıştır. Bu kodlar şu şekildedir: *Hayat bilgisi dersinin isimlendirme yanlışlığı, Etkili politika, Yaratıcı yazma, sosyal medyayı yardım amaçlı kullanım.”* Aynı anlama gelen kodlar ve yakın anlama gelen ifadelerin kodları da birleştirilmiştir. İki katılımcı da pandemi sürecinde BİT kullanımına yönelik düşüncelerini sına fırsatları bulmuştur.

Şahin: “Uzaktan eğitimin çok verimli olacağını düşünüyordum pandemi sürecinden önce ama kullandıktan sonra özellikle dezavantajlı bölgedeki çocuklar için ya da küçük yaş grubundaki çocuklar için çok da etkili olmadığını, yani o düşündüğüm etkili olma durumuna ulaşmadığımı gördüm aslında.”

Hasan: “Tabii değişime uğradı, haklı olduğumu öğrendim (...) Uzaktan eğitim ile bilgi ve teknolojilerinin çok fazla kullanılmasının zararlarının olduğu ispatlandı pandemiyle birlikte.”

Buna yönelik yukarıdaki ifadelerden yola çıkarak “etkili olmama” kodu altında Tablo 8’de yer verilmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Covid-19 pandemi sürecinde BİT’e yaklaşımları farklı olan öğretmenlerin deneyimlerinin araştırıldığı bu çalışmada, en temel sonuç öğretmenlerin BİT’e farklı yaklaşımları, hayat bilgisi öğretim süreçlerine de yansımadır. BİT’i sınıflarında aktif kullanan öğretmenler pandemi döneminde BİT’i çeşitli şekillerde kullanarak öğretim süreçlerini daha etkili gerçekleştirmişlerdir. Bu durum alan yazın incelendiğinde Öğretmenlerin BİT’e karşı tutumları BİT kullanım başarılarını etkilediğini ortaya koyan çalışmaları destekler niteliktedir (Albayrak, 2016; Cüre ve Özdemir, 2008; Ursavaş, vd., 2014). Buna dayanarak BİT’ in kullanımında öğretmenlerin tutumların incelenmesi önem arz etmektedir.

Öğretmenlere yöneltilen “Pandemi öncesinde hayat bilgisi öğretiminde BİT kullanımına yönelik yaklaşımınız nasıldır?” sorusuyla öğretmenlerin tutumların altında yatan nedenlere ulaşmaya çalışılmıştır. Sınıflarında BİT’i kullanmayı tercih eden öğretmenler, öncelikle öğrencilerin gelecek yaşamlarına hazırlanması için çağın gerekliliği olarak ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin bu tutumu hayat bilgisi dersinin amacına uygun olduğunu söylenebilir (Özdemir, 1998; Şimşek, 2014; Sönmez, 2016; Çelik, 2020; Kaya, 2020). Ayrıca bu öğretmenler mesleki gelişimleri ve öğretmenler arasında dayanışma için BİT kullandıklarını ifade etmektedir. Bu durum Çoklar’ın (2014) ve Karahan ve Altan’ın (2016) sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının teknolojik pedagojik içerik bilgisi yeterliklerinin üzerine yaptıkları çalışmaları destekler niteliktedir. Bu çalışmalarda öğretmenler “öğretim sürecinde teknoloji destekli iletişim ortamlarından yararlanma” boyutunda kendilerini yeterli bulduklarını ifade etmiştir. Yapılan bu çalışmada da öğretmenlerin dayanışma için teknoloji destekli iletişim ortamlarından yararlanmayı önemseydiğini ortaya koymaktadır. BİT’e karşı olumsuz yaklaşımı olan öğretmenler, hayat bilgisi öğretimini çocuğun yakın kültürel çevresinden hareketle şekillendirilmesi gerekliliğini savunmuşlardır. Bu durum hayat bilgisi dersinin öğretiminin özüne uygun niteliktedir (Özdemir, 1998; Erdem, 2014; Sönmez, 2016). Bu yüzden BİT’e gerek duymadıklarını ifade öğretmenlerin hayat bilgisi dersine olan bakış açıları, BİT’e karşı olan yaklaşımlarını etkilediği söylenebilir. Ayrıca BİT’i kullanmamayı tercih eden öğretmenler, çevresinde BİT kullanan öğretmenlerin yöntemlerini etkili bulmamasından kaynaklı olumsuz tutum içerisindedir. Bu durum Aşkar ve Usluer’in (2006) çalışmasına dayandırarak açıklanabilir. Çalışmaların çerçevesi olan Rogers’ın Yeninin Yayılma Kuramında yeniliğin kabulü için “yararlılık” ilkesi olması gerekmektedir. Öğretmenlerin BİT kullanmayı yararlı bulmadığı ve sağlığa zararlı buldukları için kullanmayı tercih etmemektedir.

Pandemi döneminde öğretmenler, eğitim-öğretim sürecinde zorluklarla karşılaştıklarını ifade etmektedirler. Bu zorlukları şu şekilde sıralayabiliriz: Fırsat eşitsizliği, teknik sıkıntılar, öğrencinin süreç içinde pasif kalması, hayat bilgisi dersindeki kavramları öğretmekte zorlanma şeklindedir. Covid-19 pandemi dönemine yönelik yapılan çalışmalar bu sonucu destekler niteliktedir (Batmaz vd., 2021; Can, 2020; Günbaş ve Gözüküçük, 2020; Sözen, 2020; Susam vd., 2021). Öğretmenlerin süreçte karşılaştıkları sorunlara karşı çözümleri bu çalışma için değerlidir. Sosyal medyayı aktif kullanan öğretmenler pandemi döneminde öğrencilerine farklı BİT kaynakları ile desteklemişlerdir. Koehler ve Mishra'nın (2009) ifadelerine dayanarak teknolojiye hâkim olan öğretmenlerin pedagojik bilgilerine teknolojiyi entegre edebildiği söylenebilir. Sosyal Medyayı eğitim amaçlı kullanmayan öğretmenler ise diğer öğretmenlere göre öğretim sürecinde daha çok zorlandığı yorumu yapılabilir. Alışık oldukları öğretim yöntemlerin dışına çıkan öğretmenler, öğretim sürecini yönetebilmek için arayış içine girmişlerdir. Şahin ve Özhan'ın (2020) belirttiği gibi öğretmenler farklı sosyal medya alanlarından diğer öğretmenlerin çalışmalarından süreç içinde faydalanmışlardır. Öğretmenleri bu davranışlarının altında yatan temel sebep ise BİT kullanımına ihtiyaç duymalarıdır. Öğretmenlerin genel tutumları ve süreç içindeki yaşadıkları zorluklar ileriki süreçlerde BİT kullanmayı tercih etmeyeceklerini göstermektedir. BİT kaynaklarının kullanımına yönelik, Şahin ve Özhan (2020) kolaylık, kullanılabilirlik, iş birliğine uygun olması durumunda tercih edileceğini belirtmektedir.

Hayat bilgisi öğretim sürecini Altun'un (2020) çalışmasına dayandırılarak açıklamak gerekirse; sınıfta BİT kullanmayı tercih etmeyen öğretmenler uzaktan eğitim sürecin de geleneksel yöntemlerle ders işlemeyi tercih etmişlerdir. BİT kullanmayı tercih etmeyen öğretmenler öğretim sürecini öğretmen merkezli sürdürürken, diğer öğretmenler ise öğrenci merkezli olarak sürdürmüşlerdir. Öğretim sürecinin şekillenmesinde en önemli etkenin öğretmenlerin BİT'e karşı yaklaşımlarıdır.

Sonuç olarak öğretmenler pandemi sürecinde BİT kullanmak zorunda kalmışlardır. Bu zorunlu kullanım BİT'i sınıflarında kullanmayı tercih etmeyen öğretmenler yaklaşımları üzerinde olumlu bir etki yaratmamıştır. Aksine BİT kullanımına yönelik olumsuz yaklaşımlarını pekiştirmiştir. BİT'e yaklaşımları olumlu olan öğretmenler ise süreçteki kazanımlarının ileriki öğretim süreçlerine de yansıtacaklarını belirtmişlerdir. Buna dayanarak öğretmenlerin pandemi gibi zorlu süreç sonucunda BİT kullanımında kendilerini geliştirdiği söylenebilir. Bu gelişimin düzeyi ise öğretmenin BİT'e yaklaşımı doğrultusunda gerçekleşmiştir. BİT'e yaklaşımı olumsuz olan öğretmenler hayat bilgisi öğretim süreçlerinin temelini öğrencilerin kültürel özellikleri olurken, BİT'e yaklaşımları olumlu olan öğretmenlerin ise öğrencinin gelecek yaşantılarına hazırlık oluşturmaktadır.

Yapılan bu çalışmaya dayanarak gelecek araştırmalara şu önerilerde bulunmak mümkündür: Çalışmada aşırı uçlarda olan öğretmenlerle çalışılmıştır. Gelecek çalışmalarda katılımcı özelliklerini çeşitlendirerek pandemi döneminde öğretmenlerin BİT'e yaklaşımları incelenebilir. Bu yaklaşımların gelecek öğretim süreçlerini nasıl etkileyebileceği sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca pandemi sürecinde kullanılan bilgi ve iletişim teknolojilerin 6-10 yaş grubundaki öğrencilerinin öğrenme becerileri üzerindeki etkileri incelenebilir. Hayat bilgisi dersinin öğretiminde BİT'in kullanımına uygun kazanımlar, bilgi, beceri ve değerlerin neler olduğu ve olabileceği araştırılabilir. Pandemi sürecinde öğretmenlerin daha etkili BİT kullanımına yönelik eğitimler düzenlenebilir. Günümüz gelişen teknolojisine ve değişen eğitim ortamlarına uygun olarak özellikle eğitim fakültelerinde bu yeterlik alanına hizmet eden derslerin konulması önerilebilir. Bu şekilde mesleğe başlayan öğretmenin BİT alanında yetkinliği kabul edilebilir seviyeye taşınabilir. Öğretmen, öğrenci ve program kapsamlı yapılan çalışmalar gelecek öğretim süreçleri şekillendirilmesinde etkili olabilir.

Kaynakça

- Adıgüzel, A. (2010). İlköğretim okullarında öğretim teknolojilerinin durumu ve sınıf öğretmenlerinin bu teknolojileri kullanma düzeyleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (15), 1-17.*
- Akkoyunlu, B. ve Kurbanoglu, S. (2004). Öğretmenlerin bilgi okuryazarlığı öz-yeterlik inancı üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27(27), 11-20.*
- Aşkar, P. ve Usluel Y. K. (2002). Teknolojinin yayılım sürecinde öğretmenlerin bilgisayarın özelliklerine ilişkin algıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(22), 14-20.*
- Başaran, M. (2005). Sınıf öğretmeni adaylarının bilgi okuryazarlıklarının değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(3), 163-177.*
- Batmaz, O., Cevahir Batmaz, M. ve Kılıç, A. (2021). Covid-19 Salgın döneminde sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersi öğretimine yönelik görüşleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10 (3), 1665-1677.* DOI: 10.33206
- Bozkurt, A. (2020). Coronavirüs (Covid-19) Pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açık öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 6 (3), 112-142.*
- Bozkuş, K. ve Karacabey, M. F. (2019). FATİH projesi ile eğitimde bilişim teknolojilerinin kullanımı: Ne kadar yol alındı? *Yaşadıkça Eğitim, 33(1), 17-32.*
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açık öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 6 (2), 11-53.*
- Creswell, J. W. (2019). *Nitel araştırmacılar için 30 beceri* (Çev. Hasan Özcan). Anı Yayıncılık.
- Cüre, F. ve Özdenler, N. (2008). Öğretmenlerin bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) uygulama başarıları ve BİT’e yönelik tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 34(34), 41-53.*

- Çelik, Ö. (2020). Hayat Bilgisi dersi kapsamı ve içeriği. Aktepe, V. ve Gündüz, M. (Ed.) *Kuramdan uygulamaya Hayat Bilgisi öğretimi*. (ss. 2-19). Pegem Akademik Yayıncılık.
- Dedebali, N. C. (2020). Bilgi okuryazarlığı. Öğretir Özçelik, A. D. ve Tuğluk M.N. (Ed.) *Eğitimde ve endüstride 21. yüzyıl becerileri*. (ss. 51-66). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Erdem, R. (2014). Hayat Bilgisi Öğretiminde Sınıf Yönetimi. Şimşek, S. (Ed.). *Sınıf öğretmenleri ve adayları için Hayat Bilgisi öğretimi*. (ss. 77-100). Anı Yayıncılık.
- Horzum, I. (2014). Hayat bilgisi öğretiminde film ve animasyonların kullanımı. Şimşek, S. (Ed.). *Sınıf öğretmenleri ve adayları için hayat bilgisi öğretimi* (103-124). Anı Yayıncılık.
- Karasar, Ş. (2004). Eğitimde yeni iletişim teknolojileri-internet ve sanal yüksek eğitim. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*. 3(4), 117-125.
- Katrancı, M. ve Uygun, M. (2013). Sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde teknoloji kullanımına yönelik görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 773-797.
- Kaya, E. (2020). *Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi derslerinin temeli: toplu öğretim sistemi*. Pegem Akademik Yayıncılık.
- Kayaduman, H., Sırakaya, M. ve Seferoğlu, S. S. (2011, Şubat). *Eğitimde FATİH projesinin öğretmenlerin yeterlik durumları açısından incelenmesi*. 13. Akademik Bilişim Konferansı, İnönü Üniversitesi, Malatya, 123-129.
- Kazu, İ. ve Yavuzalp, N. (2010). Öğretim yazılımlarının kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33(150), 110-126.
- Kurtdede Fidan, N., Erbasan, Ö. ve Kolsuz, S. (2016). Sınıf öğretmenlerinin eğitim bilişim ağı'ndan (EBA) yararlanmaya ilişkin görüşleri. *Journal Of International Social Research*, 9(45), 626-637.
- MEB (2018). Hayat Bilgisi dersi öğretim programı (İlkokul 1, 2 ve 3. Sınıflar). Ankara. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018122171428547-HAYAT%20B%20C4%B0LG%20C4%B0S%20C4%B0C3%96%20C4%9ERET%20C4%B0M%20PROGRAMI.pdf>
- MEB, (18,09,2020). TRT EBA kanallarında yeni yayın dönemi başlıyor. <https://www.meb.gov.tr/trt-eba-kanallarında-yeni-yayın-donemi-basliyor/haber/21660/tr>
- MEB, 2023 Eğitim vizyonu. <https://2023vizyonu.meb.gov.tr/>
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (Çev. Selahattin Turan). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özdemir, M. (1998). *Hayat Bilgisi öğrenme ve öğrenme etkinlikleri*. Pegem Akademi.
- Pamuk, S., Çakır, R., Ergun, M., Yılmaz, H. B. ve Ayas, C. (2013). Öğretmen ve öğrenci bakış açısıyla tablet PC ve etkileşimli tahta kullanımı: FATİH projesi değerlendirmesi. *Kuram ve Uygulama Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1799-1822.

- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma değerlendirme yöntemleri* (Çev. Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir). Pegem Akademi.
- Polat, S. ve Özcan, A. (2014). Akıllı tahta kullanımıyla ilgili sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 22(2)*, 439-455.
- Ryan, T. ve Bagley, G. (2015). Nurturing the integration of technology in education / Eğitimde teknoloji entegrasyonu. *Eğitimde Kuram ve Uygulama, 11 (1)*, 33-50.
- Sönmez, V. (2016). *Hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Anı Yayıncılık.
- Sözen, N. (2020). Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları üzerine bir inceleme. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7 (12)*, 302-319.
- Susam, B., Gönül, A., Başar, B. ve Demir, M. K. (2021). Uzaktan eğitim yoluyla yapılan hayat bilgisi dersine yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Temel Eğitim, (12)*, 6-17. DOI: 10.52105
- Şahin, İ. (2006). Detailed review of Rogers' diffusion of innovations theory and educational technology-related studies based on Rogers' theory. *The Turkish Online Journal of Educational Technology, 5(2/3)*.
- Şanlı, Ö., Altun, M. ve Tan Ç. (2015). Öğretmenlerin akıllı tahta ve öğrencilere dağıtılan tablet bilgisayarlar ile ilgili yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Turkish Studies (Elektronik), 10(3)*, 833- 850.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Şimşek, S. (2014). Geçmişten günümüze hayat bilgisi. Şimşek, S. (Ed.). *Sınıf öğretmenleri ve adayları için hayat bilgisi öğretimi*. (ss.3-26). Anı Yayıncılık.
- Temiz, N. (2021). Donanımlı bir okulda covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim hayat bilgisi dersinin yöntem ve materyal kullanımı açısından incelenmesi. *e-Kafkas Journal of Educational Research, 8 (3)*, 738-769 . DOI: 10.30900
- Usluel, Y. K. ve Demiraslan, Y. (2005). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğrenme-öğretme sürecine entegrasyonunu incelemede bir çerçeve: etkinlik kuramı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28(28)*, 134-142.